

Wanneer ik in dit plechtig uur uw aandacht bij dat thema ga bepalen om een enkel facet ervan te belichten, dan geschiedt dit in de overtuiging, dat het de verhouding van natuur en geest is, die in elk van haar onderscheiden perioden – ook in de huidige – zowel het uiterlijk aanzicht als de innerlijke gerichtheid der geneeskunde heeft bepaald. Een bezinning op deze verhouding, waaraan zij in haar dagelijks bedrijf niet toekomt, is (dunkt me), een onontwijkbare eis voor de geneeskunde, telkens wanneer zij naar een verheldering van haar zelfbewustzijn en een inzicht in eigen wezen streeft. De visie op deze verhouding bepaalt niet alleen haar plaats in de *universitas scientiarum*¹, maar ook de diepste aspiraties der geneeskunst.

Al te verwonderlijk mag dit niet zijn, aangezien de praktische geneeskunst tenslotte steeds te doen heeft met de zieke mens, dus de mens in een periode van zijn leven, waarin hij teruggeworpen op zich zelf, zich zijn mens-zijn dieper bewust wordt; de mens, die zich enerzijds deel weet van de natuur, anderzijds met zijn geest daarbovenuit rijst, en de natuur en zich zelf tot voorwerp van studie en bespiegeling maakt²; de mens, die zich met alle vezels aan de natuur verbonden gevoelt en toch deel heeft aan het rijk van de geest, en juist in tijden van ziekte deze

¹ Op de vraag of de geneeskunde als een natuurwetenschap zonder meer mag worden beschouwd, is veel te doen geweest. De indeling in natuur- en geesteswetenschappen is van Dilthey, en wellicht onder invloed van het Cartesiaanse dualisme tussen stof (*res extensa*) en geest (*res cogitans*) ontstaan. Op het einde der vorige eeuw werd zij als een zuivere natuurwetenschap beschouwd. Zelfs de Stichter onzer universiteit, Abraham Kuiper, schijnt zich niet aan de invloed dier opvatting te hebben kunnen onttrekken. In zijn 'Encyclopaedie der heilige Godgeleerdheid' (deel II) zegt hij: 'Het menselijk soma, en dat alleen, moet dus het object van het complex der medische studiën blijven.' Juister had L. Lindeboom het reeds vroeger gezegd: 'De geneeskunde heeft den zieken mensch tot voorwerp' (L. Lindeboom, De beteekenis van het Christelijk geloof voor de geneeskundige wetenschap; Heusden 1887, cf. G. A. Lindeboom, Kuiper over de geneeskunde; Kok, Kampen 1955). Het is duidelijk, dat de geneeskunde het kader van een natuurwetenschap te buiten gaat. H. J. Pos (Philosophie der Wetenschappen; Arnhem 1947) die naast aprioristische wetenschappen, wetenschappen der natuur en der cultuur onderscheidt, plaatst de geneeskunde naast de biologie, al zou ze door haar waardeleer met de cultuurwetenschappen verbonden zijn. Maar Th. van Schelven (Psychiatrie en Psycho-analyse. N. T. v. Gen. 73, 1929, blz. 1703) beschouwt de psycho-analyse als een zuivere geesteswetenschap. Inderdaad is de psychiatrie als zodanig reeds beide (H. C. Rümke, Psychiatrie als geestes- en natuurwetenschap. Inaugurele rede; Utrecht 1937). Ook de sociale geneeskunde heeft een sterk geesteswetenschappelijk karakter. Het is duidelijk, dat de scheiding tussen natuur- en geesteswetenschappen dwars door de geneeskunde heen loopt, en dat deze alleen goed geplaatst kan worden in een stelsel, dat wetenschappen van de mens kent.

² Cf. C. U. Ariëns Kappers, *Natuur en Geest* (Amsterdam 1941).

Sir Charles Sherrington, *Man on his Nature* (Pelican serie A 322, Edinburgh 1955). C. A. van Peursen, *Lichaam – ziel – geest* (Bijleveld, Utrecht 1956).